

MOLDOVAN, VALER

n. 5 august 1875, Câmpeni, jud. Cluj

d. 19 iulie 1954, Sighet (în închisoare)

S-a născut în familia avocatului Anania Moldovan, căsătorit cu Ludovica (n. Stwertucky). A urmat clasele primare în Turda, după care a fost trimis pentru doi ani la Gimnaziul din Brașov, fiind mutat pentru alți doi ani la Blaj; urmează două clase la Liceul Evanghelic din Sibiu, după care revine pentru ultimele două clase de liceu în Brașov. Absolvent al promoției 1894, se înscrie la Facultatea de Drept a Universității din Budapesta, absolvind însă la Universitatea din Cluj. Aici obține titlul de doctor și tot în Cluj își susține examenul

de avocat. Pe perioada studiilor a fost beneficiar al unei burse din partea Fundației „Gojdu”. În anul 1894, primul ca student la Budapesta, va fi ales în comitetul de conducere al Societății de lectură a studenților români „Petru Maior”, iar în anul 1897 a fost ales președintele societății studenților români de la universitatea clujeană.

Ca avocat a activat în Bistrița, Brașov și Turda. S-a stabilit în Turda (1903), unde își deschide propriul birou de avocatură, devenind unul dintre cei mai activi membri ai elitei din comitatul Turda-Arieș. A făcut parte din tânăra generație care se implică în reformarea Partidului Național Român la începutul secolului al XX-lea. Subscrie programului neoactivist lansat de avocatul Aurel Vlad la Orăștie. Este foarte apropiat de acesta și implicat de Iuliu Maniu, Al. Vaida/Voevod și Teodor Mihali. La Conferința națională a partidului din 1905 participă ca delegat al circumscripției Turda, votând pentru schimbarea tacticii PNR.

A scris în presa românească din Transilvania încă din anii studenției, dar s-a evidențiat prin consistența mesajului, făcând dovada bunei sale pregătiri juridice, prin articolele publicate în perioada 1903-1905 în ziarul Libertatea de la Orăștie, organul reprezentativ al grupului reformator condus de Aurel Vlad. Activitatea sa publicistică va continua până la izbucnirea războiului. A condus Despărțământul Astei din Turda, fiind ales să conducă secțiunea juridică a acesteia la nivelul conducerii centrale.

A fost unul dintre liderii activi la nivelul conducerii mișcării naționale, implicându-se în campaniile electorale din 1905, 1906 și 1910. Va candida chiar în cercul Recaș la alegerile din 1906. A fost unul dintre fondatorii ziarului Românul alături de A. Vlad, T. Mihali, V. Lucaciu, Al. Vaida ș.a. A fost ales membru în comitetul executiv al PNR la conferința națională din 1910.

Luând în calcul prestigiul de care se bucura în rândul populației românești, autoritățile maghiare iau decizia, după izbucnirea războiului, de a-l înrola. Datorită vârstei și a faptului că avea o familie numeroasă, este trimis la Linz, în aparatul administrativ al lagărului de prizonieri.

Cu ocazia adunării din 24 noiembrie 1918 este desemnat să reprezinte cercul electoral Turda la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, alături, printre alții, de avocatul turdean Augustin Rațiu. Prezent ca delegat la 1 decembrie, a fost ales membru în Marele Sfat Național, fiind desemnat să facă parte și din Consiliul Dirigent, ca secretar general la Resortul de Organizare condus de dr. Ioan Suciu.

A candidat la alegerile din noiembrie 1919, fiind ales deputat în circumscripția electorală Turda din partea PNR. A rămas membru al partidului până la moarte. Nu a fost înfrânt în nicio confruntare electorală în perioada interbelică în circumscripția respectivă, fiind o dovadă a popularității de care se bucura. Prin urmare, a beneficiat de cinci mandate de deputat (1919, 1920, 1922, 1926, 1927) și patru de senator (1928, 1932, 1933, 1937). În timpul guvernării național-țărăniște a făcut parte din echipele guvernamentale (secretar de

stat la Ministerul Instrucțiunii Publice și secretar de stat la Culte). În anul 1930 a fost numit director guvernamental al Transilvaniei.

S-a remarcat și ca profesor la Universitatea din Cluj, predând între altele dreptul canonic, istoria dreptului roman, drept administrativ.

A continuat activitatea de avocat și după Unire, fiind ales după înființare și până în anul 1928 decanul Baroului Turda.

A publicat mai multe lucrări: Biserica Ortodoxă Română (1921), Curs elementar de drept bisericesc (1930), Principiile fundamentale ale organizației bisericești de astăzi (1933), Dieta Ardealului 1863-1864 (1932).

Pentru meritele sale a fost decorat cu Ordinul Steaua României, în grad de comandor.

După instaurarea comunismului, a fost arestat în cadrul operațiunii „noaptea demnitarilor”, fiind închis la Sighet. Moare de pe urma relelor tratamente, fiind înmormântat asemeni altor colegi din „generația Unirii” în cimitirul săracilor.